

(Политика, 07.09.2009)

Србија је и званично земља највећих регионалних раскола на Старом континенту. Делови републике који имају највећи животни стандард развијени су и до 15 пута у односу на неразвијене општине, док се у Европи пожељним сматра да та разлика не буде већа од три пута.

Из перспективе становника тих градова Београд често изгледа као „обећани град”, али и главни потрошач новца који се заради широм Србије. О томе да ли новац провинције заиста завршава у београдској каси, као и да ли постоји нетрпељивост остатка државе према главном граду, за „Политику” говоре Зоран Алимпић, заменик председника Скупштине Београда, и Саша Миленић, председник Скупштине Крагујевца.

Политика: Шта за вас значи појам београдизација?

Алимпић: Можда је боље да прво чујемо шта о томе мисли гост. Ја сам из Београда и за мене београдизација не звучи као лоша реч.

Миленић: Сматрам да је београдизација један од најзамашнијих друштвених процеса у Србији данас. Није спорно да такозвани феномен метрополизација карактерише и друга друштва, али код нас је то драстичније, па можемо говорити о београдизацији као процесу концентрисања вредности и моћи. Београд је центар привредне, економске, политичке моћи, као и информација, до те мере да се долази до парадокса да је једина могућа стварност у Београду и да само ту успевају послови и каријере, а да је све изван тог простора у полусенци и полустварности. Нећу говорити о најбаналијим, чињеницама које на то указују, рецимо, о законским ексклузивитетима. Све локалне самоуправе имају право да од приватизације предузећа на својој територији добију пет одсто од постигнуте вредности, а само Београд и Нови Сад – 50 одсто.

Алимпић: Проблем који се дефинише као београдизација заиста постоји, али он није

присутан само код нас. Тај проблем има и Грчка са Атином, Бугарска са Софија, Мађарска са Будимпештом... Тамо половина становника живи у главном граду, али не знам да ли се каже атинизација, софијизација... Уобичајени термин за овакав проблем је неравномеран регионалан развој и централизација. Лекови за ове „болести“ су децентрализација и стимулисање равномерног регионалног развоја.

Политика: Рекли сте недавно да интерес Београда није да се толико повећа досељавање становништва из других делова Србије.

Алимпић: Наравно, Београду је стало да се Србија равномерно развија. Великим приливом становништва долазе углавном људи који траже посао, немају решено стамбено питање и који, на крају крајева, представљају оптерећење за социјални систем и инфраструктуру која постаје оптерећена. Познато је да је много скупље водити град са више милиона становника. Живот у Београду много више кошта и његови грађани то плаћају. Суштински, проблем је у томе што је наша земља веома централизована и што су све полуге власти и институције смештене у њему, а не мора да буде тако. Али, та прича ми радимо, а Београд се гради постојала је и у старој Југославији, а решење тога се тражило у отцепљењу од Србије. Не знам да ли је сада њима боље због тога, али је несхватљиво да се корени те исте логике јављају у Србији. Једино решење проблема централизације, односно београдизације, јесте регионализације, и то на првом месту статистичка.

Миленић: Закон о регионалном развоју не решава питање централизације. Отпор децентрализацији, између осталог, подмеће лажну тему кроз застрашивање могућим сепаратизмима који, како видимо из скорије историје, нису нереални. Али не због децентрализације, већ управо због њеног одсуства. То је реакција на ригидни систем који не жели да се трансформише по стандардима либералног, отвореног друштва.

Политика: А како коментаришете тај анимозитет остатка Србије према Београду?

Миленић: Не постоји ама баш никакав анимозитет грађана Србије према Београду. Иако заступам политику регионализације главни град волим, ту сам живео, студирао. Да не постоје предности специфично концентрисане у Београду не бисте имали талас миграционих кретања ка Београду.

Политика: На шта конкретно мислите?

Миленић: Ако доживите мождани удар ваша шанса да преживите је четири пута већа ако сте становник Београда. Није тачно да не постоје системске предности овог града, то се може видети по начину расподеле новца. Како се наплаћује ПДВ? Све фирме уплаћују порез, а највеће то раде из своје централе у Београду, а то је основ за израчунавање трансферних средстава. Тврдим да се много већа финансијска средства одливају из унутрашњости ка Београду, него што се сливају кроз зараде запослених у државним органима, трансфере, социјална давања и пензије. Крагујевац је урадио озбиљне анализе и ми не верујемо да нам се врати више од 25 одсто средстава која оду ка држави.

Алимпић: Трансфери се израчунавају по другим критеријумима који су дефинисани Законом о локалној самоуправи. То су уобичајене тезе које користе локални политичари када желе суграђанима да објасне зашто њихов град није тако леп, развијен, сјајан.

Али, ако хоћемо директно о томе да причамо, Крагујевац има око 200.000 становника, буџет је осам милијарди динара. Београд има између 1,7 и два милиона становника, и по тој логици требало би да има буџет од осамдесет милијарди. Али нема толики буџет, већ ће ове године имати шездесет пет милијарди.

Миленић: Али ни наш није осам милијарди остварења, то је само планирани.

Алимпић: И по становнику, по броју установа, по свему, ви имате већи буџет.

Миленић: Немамо.

Алимпић: Добро, није битно. Београд ствара 35 до 40 одсто бруто домаћег производа Србије. У њему се ствара много више новца него што се у њега враћа. То није ништа лоше. Када би се усвојили критеријуми које заговарају неки локални лидери, да свако задржи оно што је зарадио, више од 100 општина би банкротирало. Београд би, верујте, само профитирао. Кључни разлог због којег грађани целе Србије треба да се радују

уласку у ЕУ јесте управо равномерни регионални развој на чему ЕУ инсистира. Нормално је да инвеститори теже ка развијенијим подручјима. Ево, у Крагујевцу добар инвеститор може бесплатно да добије грађевинско земљиште. У Београду мора да га плати невероватно много, али и поред тога главни град је и даље привлачан као магнет. Први корак ка децентрализацији јесу статистички региони, које уводи Закон о регионалном развоју.

Миленић: Баш зато што улазак у ЕУ подразумева и равномерне шансе за сва подручја на територији једне државе, настаје један парадокс да су такозвана нееманципована и привредно депресирана подручја у Србији заинтересованија за чланство од оних који живе на подручју Београда. Међутим, не слажем с тезом господина Алимпића да ће општине пропасти ако добију слободу јер су неспособне да саме брину о себи.

Алимпић: Не, рекао сам да би пропале када би им остале само оне паре које саме произведу.

Миленић: Немојте сумњати у спремност локалних лидера да преузму одговорност која следи из повећаних надлежности. Није питање која овлашћења дати локалу, него је питање која овлашћења пренети централној држави.

Политика: Над чиме би централна власт морала да има надлежност?

Миленић: Без сваке сумње војска, царина, део полиције. Безбедношћу се мора управљати с централног нивоа. Нас који заступамо децентралистичку опцију вређа кад нам кажу да желимо да будемо локални шерифи. Локални шериф јесте вредност којој треба тежити. Већ дуже време сви у Србији долазе на власт са уверењем да желе да помогну децентрализацију, а онда се само разликују у томе да ли признају да су ударили у зид који нису видели на почетку или да су изгубили интерес за то.

Политика: Чиме би Београд био задовољан да има у надлежности?

Алимпић: Кад се каже Београд, сви мисле на централне делове, али Београд је регион у

коме такође постоје разлике. Барајево је, на пример, седам пута неразвијеније од Старог града. Децентрализација као идеја је неспорна и све политичке партије имају то у програму, али странке се док су у опозицији много више залажу за то него када дођу на власт. Без обзира на то, процес децентрализације већ тече.

Политика: Где се види да тече?

Алимпић: Од 2000. године буџети локалних самоуправа порасли су и по неколико пута, а надлежности на које се троше та средства такође су порасле – домови здравља, одређене надлежности у просвети, пореске управе сада саме наплаћују локалне порезе, од следеће године биће уведена комунална полиција. Стварање статистичких региона такође је корак ка будућој стварној регионализацији. Ствари се мењају, али иду споро. Можда неко изван Београда није тиме задовољан.

Миленић: Нису ни највеће демократије у Европи имуне на отпоре процесу децентрализације. Он код нас није системски конципиран већ зависи од политичке воље. Ево, на пример, још није донет закон о имовини локалне самоуправе који би требало да буде основна полуга за менаџмент у локалној самоуправи.

Политика: Слажете ли се, г. Алимпићу, с тим да становници Београда уживају бројне благодети захваљујући томе што се у Београду купује социјални мир? Примера ради, град Београд трудницама на боловању даје разлику до пуне плате, најугроженији пензионери добијају помоћ од града...

Алимпић: Град је одлучио да да пензионерима уместо да потроши на неке друге ствари. То су средства града Београда, а не републике. Нико не брани било којој другој општини у Србији да донесе такву одлуку.

Политика: Нико им не брани, али немају новца за то.

Алимпић: Па немамо ни ми пара. Држава нама смањује трансфере више него другим градовима уз изговор да имамо довољно новца чим делимо сиромашнима. Практично смо

кажњени зато што то радимо. Јесте да се велики део БДП-а ствара у Београду, али ту има и највише губиташа. Локална власт у Београду морала је да нађе начина да издржи пропаст фабрика и ангажује те људе који су остали без посла.

Политика: Али вам је свакако било лакше да то урадите у Београду, него да, на пример, садашњу локалну власт у Београду изместимо у неки град у унутрашњости и суочимо је с таквим проблемима.

Алимпић: Не, то је теже радити у Београду, а лакше у малом месту. Имамо низ успешних општина које показују да се може бити успешан у свакој локалној самоуправи, али морате да умете. Не можете седети у свом граду, упрети поглед у Београд где седи влада и тражити да вам она реши проблеме. Београд као највећи и главни град пружа услуге не само Београђанима него грађанима целе Србије. То значи да је на нашим улицама сваког дана 200.000, 300.000 људи који су дошли неким послом, који хабају наш асфалт, користе аутобусе, праве нам гужву, заузимају наша паркинг места и због свега тога нама треба већи буџет.

Миленић: А зашто би највеће здравствене установе Србије биле баш у Београду? То чак ни медицински није оправдано.

Алимпић: Најбоља болница за операције на срцу је у Сремској Каменици.

Миленић: То је изузетак.